Magyar Irodalmi Hírlevél

V.Miškovský - Liptovsky Hradok-Liptóújvár

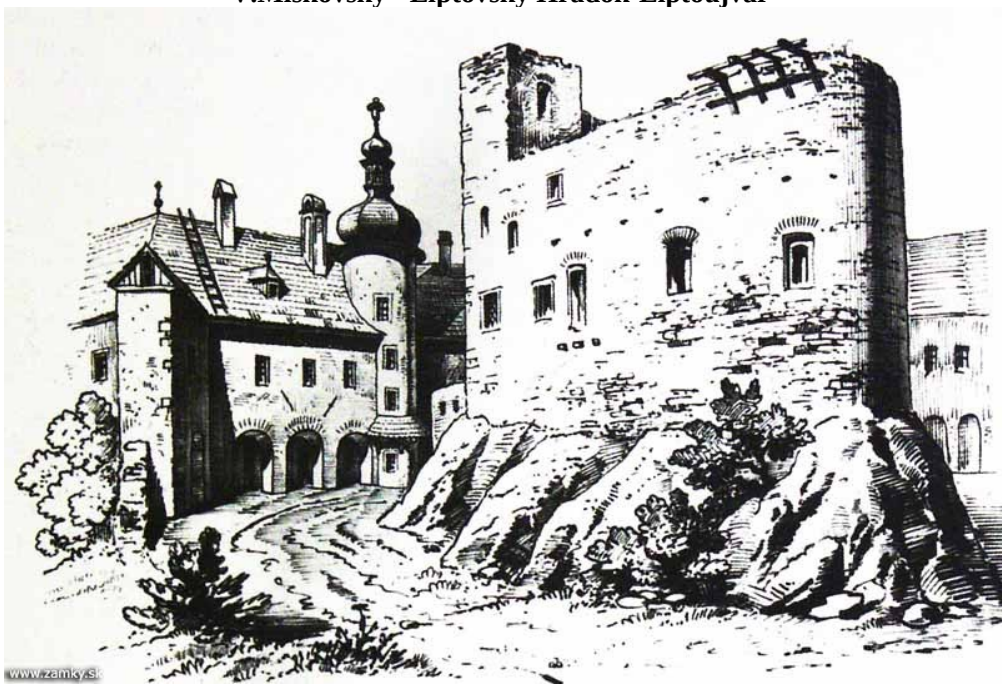

Anina-óm

Ősi székely himnusz

Pósa Lajos: Verje meg az Isten!

PETELEI ISTVÁN *: MAYER, A ZSIDÓ SUSZTER*

Krúdy Gyula: Bujdosó magyarok és fogoly magyarok

Sinka István: Százezer udvar

Sík Sándor: Szellősuttogás

Hamvas Béla író, filozófus munkásságával ismerkedhet Németország

Elárverezik Victor Hugo családi hagyatékát

Tíz magyar költő versei bolgárul

Illés Endre Kossuth-díjas író, műfordító 110 éve született

Átadták a 2011. évi Aranykönyv-díjakat

Pilinszkynek írt levelekből álló kötet jelent meg

Tudományos konferencia Tormay Cécile-ről az Írószövetségben

Az írás története

2012 JÚLIUS **HATVANKILENCEDIK MEGJELENÉS**

Anina-óm

A mai Tigris és Eufrátesz folyók termékeny síkságán már jóval korábban is létrehoztak településeket, mint ahogyan Ataisz süllyedni kezdett. Nippur pateszi már a nagy Özönvíz előtt 35.000 évvel lerakta az első Uruk-törzsbeli város alapjait a szavárd hegyvidéken.

Armogur fia, Buda Kr.e. 5070 környékén alapította meg ezen a vidéken **Úr** városát. Ataiszról állatokat is vittek oda, melyek hamar elszaporodtak a környéken. Buda egy kegyhelyet szeretett volna emelni Anyahita-Anina tiszteletére, azonban a környéken egyáltalán nem volt építésre alkalmas kő. Így Eridő hajósfejedelem vezetésével 24 hajón hoztak kifaragott építőköveket, szerszámokat, mestereket Ataiszról, hogy a kegyhely elkészülhessen. A több, mint tíz évig tartó építkezésben Góg fejedelem és fia Magya fehér hun törzsei is segítséget nyújtottak, akik Magóg fekete hunjaival együtt a Tigris folyó túlsó oldalán már korábban letelepedtek. Időközben ide újabb és újabb csoportok érkeztek, s hogy számukra is biztosítsák a letelepedés feltételeit, illetve hogy legyen elég hely a tekintélyes lóállományuk számára, felépítették **Paripa** és **Dabósa** városokat. A felavatási ünnepségen Buda éppen a kegyhely zárókövét vitte a helyére, mikor megrendült a föld, háborogni kezdett a tenger és vulkánok törtek ki, majd több napon keresztül szakadt az eső. Az özönvízzel járó kataklizma során Ataisz süllyedésnek indult. Az őshazájukban elpusztult Uruk város emlékére ekkor **Anina-óm**ot átnevezték **Uruk**-ra. Hosszú és fáradságos munkával helyreállították az özönvíz okozta rombolásokat.

Buda első felesége Suhan, Sute leánya, még az építkezés közben meghalt. A temetési szertartás közben Úr népének szokása szerint emberáldozatot is hoztak. Mikor a hunok megtudták, hogy három férfit az ő törzsükből is feláldoztak, Magya elrendelte, hogy a hunok hagyják el a várost. El is vonultak a Nagyhegyen (mai Kaukázuson) túli síkságra, s ott megalapították **Magyarka** városát, mely később fontos beavatott központ lett. Később Buda újra nősült, s Eridő hajósvezér lányát Marit vette el, aki felnevelte férje első házasságából született két lányát, Arant és Enéhet. Húga, akit szintén Marinak hívtak, Magya fejedelemhez ment feleségül, majd annak halálát követően északabbra vonult népével, s az Etil folyó partjánál megalapította **Mari** városát. Népét mariknak nevezték, akik széttelepültek a környező erdős vidékeken. Az így kialakult ország a Marina nevet kapta.

Ataisz pusztulását követően 19 évvel a hunok egy része ismét tovább vándorolt kelet felé, s a Hunnor-tó környékén egy lovas pusztán újabb várost alapítottak, amit Magya fejedelem második fiáról **Hunnor**nak neveztek el. Később ez a hely elsivatagosodott. A következő évszázadokban a hunok folytatták a vándorlásaikat. A gazdagabbak letelepedtek Dabósa-Magyarka-Hunnor városok vonalában, míg a szegényebbek folytatták útjukat keletre, a Hangun folyó nagy kanyarulata felé.

A gyakori járványok, és a szélsőséges időjárás miatt Uruk népe gyakran elvándorolt északabbra, és az ottani rokon törzseknél telepedett meg. Mikor csökkent a felmelegedés, s a helyzet Úr város környékén is javulni kezdett, Szumir fejedelem ökrös fogatokon visszavezette őket Uruk birodalmába, ahol városállamokat alapítottak. Ezeket a visszaköltözőket elnevezték **szumíroknak** (egyes törzsek csúfosan suméroknak).

Nem sokkal az özönvíz után Buda fejedelem elküldte Larsa hajósvezért Samasna-Pistiért, hogy menjen el vele Urukba, mert szeretné ha beszámolna neki az ataiszi menekülésről és a sziget pusztulásáról. Buda lánya, Aran ekkor már özvegy volt, s hozzá ment feleségül **Samasna-Pisti**hez, akit Buda halála után **Uruk első királyává** kentek.

www.arvisura.van.hu/keret.cgi?/arvisigaz.htm

Ősi székely himnusz

Mint tudjuk rengeteg himnusz létezik a világon, és egy nemzetnek nem csak egy himnusza van, hanem azon belül több is. Amikor egy nemzetnek több himnusza van, az legtöbbször azért fordul elő, mert egy csoport a nemzetből elzártabban él az anyaországtól, vagy teljesen el van szakadva tőle és egy másik országban él. Közben a régiek helyett keletkeznek újabb himnuszok és a régieket a legtöbben elfelejtik.

Nagyon figyelemre méltó a szászok, svábok és németek himnuszai, akik mind itt éltek és élnek Magyarországon és Erdélyben. Ugyanakkor mindenki ismeri a gyönyörű Székelyhimnuszt, de nagyon sokan nem is tudják, hogy nem ez az eredeti. Létezett egy régebbi, az Ősi székely himnusz. Említésre méltó még a magyarok világ himnusza. Igaz, hogy a magyarok összes himnussza kesergő és bánatos, de talán mondhatjuk, hogy ez a légszívszorítóbb. A nemzeti himnusz az biztos, hogy minden magyar számára ismert, ezért nincs is, amit írni róla, mindenki ismeri, mindenki tudja, hogy ki írta és ki zenésítette. Ezzel ellenben a magyaroknak is van régi himnusza A Boldogasszony Anyánk, ami számomra sokkal szebb.

Ezért most ezekről a kevésbé ismert himnuszokról írunk, szövegüket is megjelenítjük és, amelyiket meg lehetett találni a youtuben, azt meg is lehet itt hallgatni. *(Lily-S)*

Ősi székely himnusz és székely himnusz

Az alábbi Mária-éneket Bartók Béla jegyezte le a Csíki-medencében. Körülbelül 1320-ban keletkezhetett. Dallama hasonlít a Bartók Béla által írt „*Egy este a székelyeknél*” c. zenemű nyitányához. Mivel a nem-katolikus székelyek himnuszukként nem énekelték ezt a Mária-dalt, így vált a székelyek himnuszává a XX. században az 1921-ben Csanády György által írt és Mihalik Kálmán által megzenésített *Ki tudja merre* kezdetű dal. Ezt a Mária-éneket a katolikus székelyek éneklik a csíksomlyói Mária búcsúk alkalmával.

Hej, én édes jó Istenem,
Oltalmazóm, segedelmem,
Vándorlásban reménységem,
Ínségemben lágy kenyerem!

Vándor fecske sebes szárnyát,
Vándorlegény vándorbotját,
Vándor székely reménységét
Jézus, áldd meg Erdély földjét!

Vándor fecske hazatalál,
Édesanyja fészkére száll,
Hazajöttem, megáldott a
Csíksomlyói Szűz Mária.

http://tarsoly.lapunk.hu/?modul=oldal&tartalom=1085285

Ősi székely himnusz

www.youtube.com/watch?v=OEL3fdlJTZU&feature=player_embedded#!

Pósa Lajos: Verje meg az Isten!

Verje meg az Isten,
Veretlen ne hagyja,
Ki magyar létére
Magát megtagadja.
Szabadságunk fáját
Fosztja, – fosztogatja,
Leveleit, virágait
A viharnak adja.

Verje meg az Isten,
Nem egyszer, de százszor,
Ki magyar létére
Idegenhez pártol.
Ősi jussát önként
Idegennek dobja,
Kincseinket egy más fajnak
Kincstárába hordja.

Verje meg az Isten
Minden kis dolgába;
Ki magyar létére
Egy más faj szolgája,
Mást érez és mást mond
Talpnyaló nyelvével,
Háromszínü lobogónkat
Ronggyá tépi széjjel.

Verje meg az Isten
Ki a magyart bántja,
Ki magyar létére
Száz örvénybe rántja.
Verje meg, verje meg
Minden haragjával!
Júdászerü két kezének
Tüzes ostorával!

http://milliomoslehetsz.ewk.hu/szittya-vilagtalalkozo

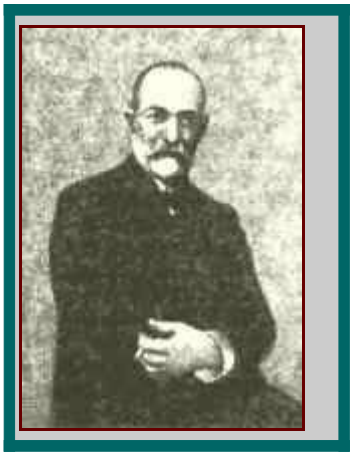

PETELEI ISTVÁN

(1852-1910)

Furcsán vagyunk Peteleivel: akinek valami kis köze van irodalmunkhoz, akkor is tudja, hogy a legelsők sorában van a helye, hogy világirodalmi méretekkel mérve is a századforduló legnagyobb elbeszélői közé tartozik, ha történetesen alig olvasott tőle egy-két novellát, sőt talán még akkor is, ha nem olvasott tőle semmit. Ugyanakkor az olvasó nagyközönség, az irodalom címzettje manapság már a nevét sem ismeri, holott Peteleinek mindiglen fontosabb volt az olvasó, mint az irodalmi szakember. És volt is jó néhány év úgy a múlt század legvégén, amikor a közmegbecsülésben versengett a legnépszerűbbekkel. Igaz, mindig is az igényes olvasmányokat igénylők írója volt, azoké, akik elviselik, ha az író az élet komorságait, bánatát, lélekzavarodását szembesíti velük. Alighanem Petelei az egész magyar irodalom legnyomasztóbb írója, még remekmívű szatíráiban is; soha nálunk ilyen humortalan szatírákat nem írtak. Az a búskomorság, amelyet az elmegyógyászat "mániákus depressziónak" nevez, s amely végül is a tébolyultságig hatalmasodott el az írón, rásüti bélyegét egész zordon életművére. Petelei nem "szórakoztat", még kevésbé "mulattat" - Petelei meggyötri az olvasót, de olyan művészi színvonalon, hogy lesújtva egyben felemeli a lelket.

Származása szerint ritka képlet volt a polgárosodó, de a nemesi múlttól el nem szakadó Magyarországon a múlt század második felében. Erdélyi örmény-székely keverék családban született, elődei nemzedékek óta kifejezetten jómódú, akár gazdagnak is mondható kereskedők voltak. Vallásukat tekintve örmény-katolikusok. Ez a se nemesi, se jobbágyi, már a feudalizmuson belül is polgári helyzet, amely vallásilag is elkülönült a nagyobb hazai tömegektől, némiképpen a hazai zsidóság módosabb rétegeinek társadalmi viszonylataira emlékeztetett, és éppen ezért lehetőséget adott, hogy kívülről nézzék ne csak az úri és a paraszti hazát, hanem még a javarészt német ajkú - sváb, szász, cipszer - polgárságot is, amely a konkurens természetes ellenszenvével figyelte az örmény, zsidó vagy rác polgárok melléjük gazdagodását. A székely atyafiság pedig még ehhez is sajátos különállást jelentett. A sokgyermekes Petelei család tehát szinte magányos sziget volt Marosvásárhelyen: kereskedtek mindenkivel, de maguk közt, befelé éltek, szokatlanul magas kulturális színvonalon. Az olvasás, a nyelvtudás, a művészetek szeretete életforma volt a számukra. A szülőkből és testvérekből egész házi zenekar kitelt, és otthonukban, a Hargita alján esténként Bachot, Haydnt, Mozartot, Schubertet játszottak a maguk gyönyörködtetésére.

A fiatal Petelei Istvánt mindezekhez filozófiai és teológiai problémák izgatták. Elmélyedt vallásának tanításában. Kezdetben pap akart lenni, de amikor érettségizett fővel Pestre - még nem Budapestre! - jön, hirtelen fordulattal mégis a Műegyetemre iratkozik, hogy építészmérnök legyen. De még ez is tapogatózás Nemsokára átiratkozik a bölcsészkarra, hogy történelemmel és régészettel foglalkozzék és hamarosan kedvence lesz a haladó szellemű nagy archeológiaprofesszornak, Rómer Flórisnak. Ott is maradhatna mellette tanársegédnek, lehetne idővel maga is professzor, de addigra már továbbragadja az új élmény: a természettudomány. Megismeri Darwin tanait, kezdetben lelkiismereti okokból vitába száll a modern biológiával, de idegőrlő lelki válságokon át végül is győz az igazság szomjúsága. Egészen közel került a materializmushoz, ugyanannak a biológia determinizmusnak hitvallója, amely körülbelül ugyanebben az időben alakítja ki Zola naturalizmusát. De a teológiai világkép elenyészése pesszimizmusba torkoll. A kiegyezés Magyarországa éppen a legjobb elmékben kedvez is a pesszimizmusnak, divatos lesz Schopenhauer. És a komor frankfurti bölcsnek olyan szép a stílusa, hogy eszméi belopakodnak a legjobb ízlésűek, a legeurópaibb magyarok elméjébe; Reviczkynek, Komjáthynak is döntően határozza meg világszemléletét Schopenhauer. És megérzik Turgenyev hatása is. A vidéki nemesi fészkek bánata hamar rokon lelkekre, sőt rokon hangokra talál Magyarországon. Még Gyulai Pál remekmívű kisregényében is ez a bánat borong.

A tanári diplomával Erdélybe visszaérkező Petelei otthon csak primitívségeket, kisszerűségeket talál. Ezt a számára oly szomorú valóságot kell kifejeznie. Hová is kapcsolódhat ilyen kultúrával és ilyen lelkiállapottal?

Kemény Zsigmond regényeinek reménytelenségében, Arany balladáinak lelki zaklatottságában, a székely népballadák zordonságában ismeri fel legközelebbi rokonságát. Ezeken a példákon edződik stílusa is. Korai novellái prózában írt balladák, de olyan prózában, amelyeket szinte versszerűen, ritmikusan lehet olvasni.

Nem is lesz tanár. Újságírónak áll. Nagyon jó újságíró, ha kell, jó szerkesztő is, mert tiszta szemmel lát, és talán kalmár elődei örökségeként kitűnő szervezőnek is bizonyul.

Legválságosabb korszakaiban is tevékeny alakja lesz és marad az erdélyi irodalmi közéletnek. Az irodalomban pedig már első novelláival feltűnik. Még az annyira szigorú és tőle merőben különböző szemléletű Gyulai Pált is elragadja, habár túlzottnak tartja pesszimizmusát és költői igazságszolgáltatás hiányát műveiben. Mert Petelei nem szolgáltat igazságot a szerencsétlenül járó ártatlanoknak, hiszen amit lát, az vagy tragikusan, vagy nevetségesen igazságtalan. A balladai hang mellett egyre erősebb írásaiban a szatíra, de olyan szatíra, amelyben nincs semmi igazán nevetnivaló. Sokan meg is sértődnek tőle, mert azok is magukra ismernek szemléletesen ábrázolt és a leírás puszta tényével elmarasztalt alakjaiban, akikre nem is gondolt. Vagyis igazi típusokat teremt: a századvég városi életének embertelen vagy az embertelenségnek áldozatul eső, nemegyszer zavart lelkű típusait. Petelei nem közvetlenül bírálja a társadalmat, hanem a társadalom tényei közt elnyomorodott lelkeket mutatja meg rendkívüli pszichológiai tudással. Igazi, vérbeli realista. Lelkesedik Mikszáthért, de nyoma sincs benne Mikszáth csúfolódó derűjének, s mindenestül idegen a fiatal Mikszáth romantikaközeliségétől. Sokkal inkább összekötő láncszem egyrészt Arany és Kemény, másrészt a századforduló indulatos társadalomkritikus fiataljai, Thury Zoltán, Biró Lajos, a harcos publicista Ady között. Biológiai determinizmusa pedig Zola legközelebbi rokonává teszi. Hazai atyafiságát talán Tolnai Lajos kemény kritikájában és Justh Zsigmond mindent átfogó tervezgetésében találhatjuk. De Petelei sokkal jobb, sokkal művészibb író Tolnainál, Justh életműve pedig tragikusan töredék marad.

Petelei életműve teljes: novellái és remekmívű regénye *A fülemüle* komor, reménytelen, de teljes körképet örökítenek meg egy világtól elmaradt, embertelenségekkel teljes vidéki városi világról, csalódottakról, eltévelyedettekről, az őrület határán tévelygőkről és megtébolyodottakról. Saját lelkében élte mindezt. És ez a lélek túl érzékeny volt.

Idősebb korában ugyan végre kijut egy pillanatnyi boldogság is. Szerelmes lesz, viszontszerelemre talál, megnősül, és a kitűnő, hozzá hasonlóan kulturált és érzékeny lelkű asszony szerelmes türelemmel áll az egyre súlyosabban idegbeteg férj mellett. Irodalmi sikereket is tudomásul vehet. A konzervatívoknak ugyan túlságosan liberális és megbocsáthatatlan darwinista, a haladó tanítványoknak ugyan túl reménytelenül pesszimista, de együtt ismerik el rendkívüli tehetségét, művészi színvonalát, európai magyarságát. Kolozsvárott él, az erdélyi irodalmi közélet egyik vezéralakja, de Budapesten jobban tudják, mennyire a főszereplők közé tartozik. Idegzete azonban végül is felőrlődik. A depresszió legyőzi, elmegyógyászati kezelésre szorul. Alighanem a tébolydában is jobban látta a szenvedő emberek igazságát, mint azok, akik odakint már csak az őrültet látták benne. Ötvennyolc éves korában halt meg az elmegyógyintézetben.

http://mek.niif.hu/01100/01149/html/petelei.htm

MAYER, A ZSIDÓ SUSZTER

Az utcám megbotránykozott azon a hangon, amint Mayer, a suszter, Baranyai Katicával mert beszélni.

- Papot ide ne hozzon többet, kisasszony! Ide be ne, gyóntató papot hozzám, mert leütöm a derekát... Az Adolfot nem kell előre készíteni a halálra. Azt szépen előkészítette a maga Istene... Hagyjanak nekem békét. Hősködött a figura kis ember, hadonázva a fiákeres előtt.

- Az Adolf nem is tud arról, hogy neki vége van. Ő a tavaszra kadétnak készül... Oh, oh, micsoda garnizonban fog szolgálni ő a tavaszon. Nem viszi be hozzá kisasszony a papot, hogy elkeserítse őtet.

A kisasszony kiszállott a sáros útra; a papot beszorította a kocsiba a megháborodott zsidó.

Mily időket élünk!

- Mit akar velünk még a kisasszony? Volt egy feleségem, egy jó asszony, egy szép asszony. A Jehova elfordult tőle, mert maga kikereszteltette őtet... Akkor idejött a gyóntató pap... Elment Máli...

Volt egy szép kisleánykám... kikereszteltette őtet... Elment... Menjen el a papjával. Jaj, menjen el a papjával, jaj! Most jön az Adolf, akit maga kikereszteltetett. Elveszi őtet a maga Istene. Jaj, jaj nekünk.

A kíváncsi szomszédok a kocsi felé szállingóztak. A keserű hang átszárnyalt a ködös levegőn.

A Katica famíliájának a tisztelete hagyományos volt az utcámban. A Baranyai-major idefarkallott, és az öreg itt lógott (dőlingéző járású, száraz, kedvetlen úr volt, s gémnek csúfolták) közöttünk, leereszkedő, nyájas beszédével ölve az embereket, ami csak azóta nem kellett senkinek, mióta a Baranyaiak vagyonilag leromlottak.

- Szép napos időnk van - szólította meg így az első járókelőt (mintha most is hallanám). - Szép napos időnk van - magyarázta a másodiknak, s végig az utcán mindenkinek elmondja a köztudomású tényt, hogy az emberek az utca végén be is riglizik a kaput, nehogy bekiáltsa, hogy szép napos időnk va...

- Részeg tán? - kérdezik.

- Nem - felelték -, még a szoptató anyja tejétől csípett be (valami bolond báróné volt), s ki se józanodik holtig...

A *gém*... Azért csúfolták így, mert hajdan erős nemzetségéből utolsónak maradt: hosszúlábúnak, soványnak, magában élőnek, mint ama, a mocsár szélén mélázó madár...

A leánya megható szeretettel gyámolította. Titokban varrt - azt beszélik - a boltosoknak, hogy szükséget ne lásson a gém... Sétáltatta napfényes délutánonkint az utcám végén zöldülő berekben; tatarozta kívül-belül; szüntelen fecsegve, ha észrevett valakit az utcán. Máskor bizony már ő is fáradtan vonszolgatta magát; a szegény Katica ajaka hamar megkeskenyedett; az orra kontúrja éles lett; az arcbőre idő előtt elfakult, s eleven fényű szemei körül finom barázdákat szántott - tán a gond? vagy valami szenvedelem? Ki tudja azt. Ők ide költöztek, a régi nagy "major" szegeletén megmaradt házacskába, s a bezárt ajtón nem tudja kinézni az ember, megvan-e nekik mindenük az életre, ami kell... Csak a papok jártak ki s be untalanul...

Az unokaöccse - egy sovány, szigorú tekintetű káplán - került a plébániára; aki mindennapos volt nálunk. A nevét sokszor hallottuk a Baranyai-major lombos végéből, amint gyermekkorukban, hintázás közt, kiáltotta Katica a fiúcskára:

- Ne harapj, Ágoston - amiért is köznéven mopszlinak neveztük a szép, szőke, göndör hajú úrficskát. Mire visszatért Ágoston, már elhullatta valahol göndör haját, harapót kedvét... Hosszú, testhez szoruló reverendájában oly kimért, gyászos volt, mint egy temetésrendező. Ha magára jött, valami imát mormolt, s igazán valami hűvösséget terjesztett maga körül, hogy kedvünk jött a kabátunkat begombolni láttára.

Hárman mentek, a vén méltsást vezetve a templomba, akár pórban, akár fagybán azon egy rozoga kocsiban, három aszalt szem szilvára hasonlítva egy fazék fenekén; melyről lefogyott a lé. Úgy megszoktuk, hogy ki se tekintettünk a kocsizörgésre...

Másfelé nem jártak, ami annál feltűnőbb volt, mert az öreg Baranyait nem valami istenes életet szerető embernek ismertük. Sőt uras könnyelműséggel, borral, lóval, szeretővel verte el ősi vagyona maradékát s keresztet, ha vetett egy s más kincsére, mikor elprédálta - de magára nemigen vetett. A leánya mit akart vele a templomával? Nem lehetett megérteni.

- Az Istenhez fordítja vissza - mondták...

Csak akkor világosodtunk ki, mikor az öregúr, sok fuldokló köhögés végén, egy nyirkos télen, a sovány gém elkezdett vastagodni lábában, karjában; a doktor kocsisa - várakozva a gazdájára - kíváncsi asszonyokat hírekkel traktálva, búsan bólingatott, mondván:

- Végünk van, lelkem... végünk van...

Egy nap, hogy kinyitották az ablaktáblákat, nem félve már a hideg ájertől, s a vén Baranyai visszatért övéihez, fuldokló sírás közben ily beszédet hallottunk az ablak alatt:

- Hát soha, sohase látom már többet az édes édesapámat? Hát még a másvilágban se nézhetek az ő szerető szép szemébe? Oh, mily szerencsétlenség... szerencsétlenség...

- Hol a hited, Katica? - az Ágoston pap hangja volt ez. - Az égben viszontlátod...

- Odajut-e ő? - hallottuk, de feleletet sokáig ki se felelt erre a kérdésre.

Nagy késő́re hallszott az Ágoston mély hangja:

- Érdemeket szerezz arra, hogy láthassad őt ismét, amivel megváltsad őtet...

Érdemeket?... Nem értettük, de aztán jött a nagyszerű temetés; a sok kocsi; a fáklyák; a püspök beszéde; a dalárda éneke; s elfeledtük tudakozódni: mily érdemeket kell szerezni Katicának, hogy ismét láthassa az apját az égben?...

Mily beteges, görcsös, fuldokló kétségbeeséssel siratta az apját! Nem természetes dolog volt ez. Többet volt az eszméletén kívül, mint imétten.

S tavaszra, hogy - mindig úgy járva, mint egy álomlátó - ráesett Katica a kis zsidó házára, s keserves sírással, pénzbeli segítséggel, hogy szertelen kéréssel, rábeszéléssel arra kényszerítette Mayert, hogy keresztelkedjék ki az egész háza népével - akkor kezdtük megérteni: mért járatta az öregurat a templomba, s mit tesz az a szó, mikor a pap arra tanította:

- Szerezz érdemeket arra, hogy apádat ismét feltalálhasd az igazak házában.

Az érdem az volt, hogy kereszteltessen ki egy tévelygő famíliát Katica.

Valami igazságnak kellett lennie ebben a feltételben, mert csakugyan dühösen rájárt a kis zsidóra. A Baranyai-major végében levő másik (megmaradt) házikójába költöztette be ingyen. Egy szép megmaradt ékszert adott Mayernek, hogy adja el, és rendezze be a műhelyét az árával. Szent könyveket vitt nekik, imádkozott velük, énekelt velük, ruházta őket, s egy nap eljött Ágoston pap, és szépen kikeresztelte őket.

No... olyan lett, mint mi... de a keresztvízzel nem sok jót szerzett vele. Az ember nem járhat annak a végéré, hogy tulajdonképpen: mi a jó.

Mayernek nem volt jó. A famíliája elkezdett mindjárt nyavalyáskodni. Előbb a felesége kezdett fonnyadozni (köhögős, hitvány fehérnép volt azelőtt is, igaz), s azon esztendő végén kikísértük őt a mi temetőnkbe. A zsidó nagyon elkomorodott. Az atyafiai megszakították vele az összeköttetést, s amint a feleségét eltette a kis zsidó: tőlünk vonult el ő, olyan harapós, lesütött fejű kutyára hasonlítva, amilyennek a veszettet rajzolják.

Azután a kisleánykája, egy égő szemű, gyönyörű, szőke gyerek kezdett fonnyadozni, az anyja után. Köhögött, összeesett az orcácskája, oh!... a kis zsidó mind szótalanabb, morgóbb lett, s szelíd szóra is, ha illettük, úgy-úgy felpattant, hogy figura volt ránézni.

Ha a pap (szép leereszkedés volt tőle) benézett Mayerhez, a bolond ember felcsapta a zsidódos sapkáját, s vadul nekiment a bereknek, mint egy kivert bika, s ott ődöngött komoran, míg csak Ágoston ki nem húzódott a nekikeseredett házból...

...No és hát - rosszul esik beszélnem róla - az lett, hogy a kis szőke bogárkát is eltettük a zöld pázsit alá; kék szemére, csepp piros ajakára földet hánytunk, s bárha keresztvíz érte, szép, meleg fejére is... Oh, csúf, csúf a halál.

*

- Menjenek - hősködött a kis Mayer -, nem adom a harmadikat, az Adolfot, ne gyóntassák el őt, ha nem akarja, hogy botrányt csináljak.

Már megvolt a botrány; a szomszédság mind ott ácsorgott a kocsi körül; csendesen szemelgetni kezdett az ég is. Katica ijedt szemmel nézett rá, s rebegő hangon mondá:

- Az Isten magára néz, Mayer.

- Nem volt az *igazi*, tudja, nem volt az igazi. Akivel az apáink éltek, ma megütött minket, holnap megsimogatott, mint egy igazi apa, de megtartott minket. De akit maga nekünk hozott, csak üt... üt... Köszönöm alásan. Előbb a feleségemet, aztán az én kis fecskémet, az én kis szálló madaramat... szép, szép, hogy egy ily gyermekkel kezd ki. Hát üssön engemet, ha kell. Én itt vagyok, én... én. Ide csapjon, de gyávaság, hogy most az Adolfba kezd, az Adolfba. Oh, már több nincsen, egy csepp fiam sincs, csak egy kisleánykám van. Nehogy meglássa azt is. Oh, Ábrahám istene...

A hátát megvetette a kapuhoz, s az égre szegezte nekivadult szemeit. Katica a suszter keze után nyúlt, hogy csendesítse. Mayer kikapta a kezét, és hadonázott.

- Ide be nem mennek. A maga háza ez? Jó... Kifizettem a házbérét, ah, drága árt adtam érte. A lelkem üdvösségét adtam érte... a feleségemet adtam érte; a gyermekemet adtam érte. Mi kell még maguknak valami? Most Adolfot akarják előkészíteni? Gyóntatni? Ezt? Jaj, fogjanak meg, hogy ne verjek agyon valakit.

- Ugyan, szomszéd (egy tudós csizmadia, névleg Pataki, ki minden lében kanálkodik, így szólt Mayerhez), mi ütött hozzád? Állj el onnan, amíg jól megy a dolgod - s elrántotta Mayert az álló helyéből, s megnyitotta a kaput.

- Tessék, nagysága - mondta finom meghajlással, de a következő pillanatban a földön volt a galáns csizmadia, mert Mayer belekapott a polgár torkába, s bizonyosan megharapta volna, ha el nem választják.

A finom pap hűvösen, mintha csak egyes-egyedül volna az egész utcában, kire se tekintve, kilépett a kocsiból, s kézen fogta Katicát, s belépett az udvarra.

Megfogta a kezét, mert látszott, hogy a kisasszony alig-alig állott.

- Jaj a botránykoztatónak - hallszott, amint betették az ajtót. - Szerencsétlen. Nem tudja, mit beszél... A földi veszteségekért jajongva kockáztatja az örökkévaló életet. Szerencsétlen, tudja-e, mit beszél?

Mayert kimerítette a szertelen nekihevülése, s hozzádőlt a falhoz. Ágoston színtelen hangon - az eső is kopogott csendesen - folytatta:

- El kell őt készíteni, szegény ember!... a gyermeket. Útravalóval el kell őt látni a nagy útra, mely a hatalmas Istenhez vezeti őtet. Ettől akarja megfosztani őtet? Hol a lelke szerencsétlen, hol a lelke?

Mayer a kisasszonyhoz fordult, és feléje hajlott, oly hangon, mintha a föld alól beszélne ki:

- S maga, kisasszony is helyesnek tartja mindezt? Hiszen maga is szenvedett, pedig csak az apját adta oda a gödörnek. Maga látja, ami itt történik? Most az Adolfot készítik elé. Hallja? Meghal. Azt akarja, hogy a pap menjen be hozzá, és rémítse el, oh, a szegény gyermeket... Hogy sírjon, és kétségbeessék. Pedig ő tele van a reménységgel. Hallja: ő a tavaszon kadét akar lenni. Kadét a császár regimentjében. Akarja, hogy bemenjen a pap hozzá? Én vagyok az apja, lássa. Az utolsó fiam, az Adolf...

Aztán így szólt Ágostonhoz:

- Hát menjen, menjen. Oh, farkasok vagytok, vad farkasok vagytok; kő van a szívetek helyén. A Jehova verjen meg titeket...

Úgy tetszett nekünk, hogy Mayer nem egyedül zokogott benn az udvaron. A házikó ajtaja megnyílt, s valaki betette maga után. A pap lépett be a szobába a szent kehellyel, az udvaron pedig lezuhant valami, és arra elcsendesedett minden egy kevés ideig. Csak az esőcsöppek hullottak konokul... Emlékezem, hogy az eszterhajról tán valami pléhdarabra cseppenhetett a víz, mert oly élesen pattant, mintha apró sikoltozásból láncot fonna valaki.

- Hát hallja meg a kisasszony... halljon meg engemet - kezdte ismét Mayer -, törülje ki a szemét, mert én egy nagy dolgot akarok mondani magának... Én, tudja meg, itt hagyom magát. Hátat fordítok a maga Istenének. Elmegyek innen. Van egy kisleánykám, él, elmegyek a rabbihoz. Én nem vagyok keresztény. Én Ben-berisz vagyok, az ég fia, gyermeke vagyok... Én zsidó vagyok, én meg vagyok jegyezve. A tenger vize se mossa le rólam ezt a jelet, nem a keresztvíz. Én megyek a leánykámmal vissza...

- Figyeljen reám! A kisleánykám el van jegyezve a szent tekercsek előtt, az ősanyák nevében. Mi visszamegyünk a szent rabbihoz. Visszaviszem a szent szekrény elé Ábrahám, Jákob, Izsák, Jehovának az oltalma alá. Menekedem...

- Maga érdemeket akart szerezni az Istene előtt, hogy kikeresztelt minket... hallottam, mind jól hallottam. Megvett minket. Elrontom a gseftjét, hallja. Nem kell az Istene... Megkínozott engemet, megszenvedtetett engemet. Nem kell az Istene. Elszököm tőle, és a nagy Jehova kegyelmébe futok. Ellopom a leánykámat a maga Istenétől, és letörlöm a keresztvizet róla. Oh, jaj, jaj... nekem, szegény fejemnek...

Azt hiszem, valamit rebegett Katica, de mit? nem érthettük meg. A fiákeros is mérgesen pattintott az ostorával, amint ott állott, és álmélkodva állottunk mind egy helyben, miközben áztatott minket az ég könnye. Senki se mozdult a helyéből. Úgy tetszett nekünk, mintha valami gyermeksírás szűrődött volna ki a házikóból.

Később aztán az udvar fenekében beszélt ismét Mayer, a leánykájára kiáltva:

- Menjünk innen, Rüfke. Vedd a keszkenyődet, te semmiség. A keszkenyődet vedd elé. Menjünk, pestises ez a hely. A keszkenyődet keresd meg. Menekedünk. A rabbi elejébe megyünk, aztán az édesanyámhoz viszlek. Menjünk. Hamar keresd meg a keszkenyődet. Ha benn van az Adolfnál, hagyd ott. Oda csak én megyek még be, de most viszlek. Ez a hely rossz hely. Átok van rajta.

És mindjárt kinyílt a kapu, s szinte vonszolva hozta a hitvány, sovány kis férget, kézenfogva. Aztán visszakiáltott a kisasszonyra:

- Visszajövök az Adolfhoz. Ügyeljen reá...

Beszélt, de azt hiszem, a levegőégnek beszélt csak. Mert Katica ott hevert egy hang nélkül az eszterhaj alatt, eszméletlenül. Az ajtót erősen becsapta maga után...

Senki se mert belépni.

Később a házikó ajtaja nyílt ki, s mozgás támadt az udvaron. A pap gyertyát hozott ki, s rávilágított a kisasszonyra.

Egészen kábultan hallottunk egy éles vad kacagást.

Mit jelent ez?

Katica röhögött hisztérikus rohamában.

Aztán ezt hallottuk, édesgető hangon, tréfásan monda valaki:

- Ne harapj, Ágoston... Ágoston...

Petelei István

http://mek.oszk.hu/01000/01061/01061.htm

Bujdosó magyarok és fogoly magyarok

Nagykállón, ahol a forradalom előtt festették zöldre a kerítéseket, és a fogadóban, a vendégszobában a mestergerendáig ágyalták a dunnákat, párnákat az ágyakban, a kocsmárosné lányát Fánninak hívták, birsalmaillata volt a hajának, a szeme a szultánák ékszeres ládájából való, az ajka felett kékes árnyék, mint Aladdin meséjében az éjjeli égboltozat: a fogadóban, a háziáldások, zsidóbetűs hímzések alatt, a horgolt asztalterítőre könyökölve sokat beszélt Panyóki Pál emigráns korából.

A pipák és a papírszipkás szivarok csendesen füstölögtek, mint a magyar kalendáriumban a téli napok, Fánnika szolyvai vizet és nyíri vinkót tett az asztalra, és Panyóki Pál minden estve legalább egyszer elmondta:

- Párizsban, hírlapíró koromban, X.-né asszony, a Nagyopera táncosnője, akinek nevét ki nem mondhatom, útlevelet szerzett, hogy Londonba utazhassak. Az angolok igen kedves emberek, a serfőző legények, akik H. tábornokot megverték, elvittek a kakasviadalra, és a győztes kakas tollat a kalapom mellé tűzték. Általában, amerre jártam emigráns koromban, mindenütt szívesen, vendégszeretettel nyitottak ajtót. A svájci órásné paprikásan főzött a kedvemért, Doverben Kossuth-szakállt viseltek a legelőkelőbb gavallérok, és egy angyali lady csaknem feleségül kínálkozott a magyarok iránti rajongásban, de Nagykállón Panyókiné fonva, sírva, imádkozva visszavárt...

Néha feltűnik előttem a magyar emigráns figurája, mint egy nemes, régi fotográfia, amelyet valamely vidéki úriház albumában láttam. Borongós szakálla, mint ama ábrándos gavalléroké, akik a forradalom után, évtized múlva megjelentek jegyesük ablaka alatt - igaz, hogy vénségére bor- és pipaszaga volt a szakállnak. Fodros hajviselete, amelyet a fül mellett néha sütővassal ápolt a borbély; öreg koráig merengő homloka, mintha messzi postaházak körül várná a hazulról érkező levelet; a szemében a Mikes Kelemenről szóló költemény borúja. Csizmája görbe orra, rozsdás sarkantyúja Jankó János rajzairól való, csontos válla, szikár háta a szabad farkas izmait példázta, amely farkasokról verset írt Petőfi. Furcsa, regényes magyar figura; Párizsban frakkban álldogál X.-né asszony szalonjában, a Pompadour hagyatékából való állóóra alatt, Baden Badenben a zöld asztal mellett a játék eseményeit figyeli, és ha van a mellénye zsebében, megkockáztat egy-két aranyat, Londonban nemzeti agitátor, angol beszédet mond a serfőző legényeknek, bizonyára Amerikában is megtalálta volna farmját vagy üzletét, mint azok a legkiválóbb magyarok mind, akik a forradalmat csinálták, és a forradalom utáni kedvező közhangulatot felhasználták, hogy külföldön boldoguljanak...

De Panyókiné várta Nagykállón és a francia szalonban, az angol meetingen, a nagyvilág ezer forgatagában nem felejtette el, hogy egy barna, szelíd, magyar asszony, mint egy párjavesztett galamb, búsul utána. És éjjel a Trafalgar square-on bizonyosan azt gondolta, hogy most Nagykálló felett is süt a holdvilág, és a kerítések mögött kutyák ugatnak, csak Andráscsik, a kísértet megy végig a piacon.

És öregségére, midőn egy vidéki fogadó vendégszobájában elmeséli regényes életét a helybeli honoráciooroknak: már semmin sem csodálkozik, sem a pipaszagú szakállon, sem a karcsú frakk helyén duzzadó kopott dolmányon, nyíri vinkón, ködös téli estvéken, sáros utcákon, írni-olvasni alig tudó szomszédokon: magyar lett ismét, a külföld, mint egy panoráma képei elvonultak. Szép néha a panorámába menni, de rossz volna mindig ott lakni. A korszak, amelyben született, azt a kötelességet rótta rá, hogy hazájából emigráljon. Megtette azon történelmi hittel, mint a magyarok mindig helyükön voltak a korszakoknak bármely fordulásában. Elvándoroltak a szultán börtönébe, bús Héttoronyba, Rodostóba, a Jagellók alatt lengyel földre, Kossuthtal Amerikába... A történelem parancsolta így, gondolták magukban.

A Tisza vizében magyarul beszélnek a halak egymással, az erdőkben a tölgyek "adjon isten"-nel köszöntik a vándort, a hortobágyi szél magyar nótát fütyül, és a holdvilág nyugodalmasan áll Nagyabony felett - ha ők el is hagyják hazájukat. Nemigen tudni a kontinensen elszakadt magyarról, aki végleg elfelejtette volna Magyarországot. A jelen időnek is vannak emigránsai, akiket a viszonyok, a hadiállapotok, önkéntelen száműzetésben, a távolban tartanak. Alig egy hét leforgása alatt zárták le a sorompókat az országhatárokon, sok szegény magyar idegenben rekedt, hogy a hadifogság keserű kenyerén, bánatos elhagyottságában, szigorú, néha durva katonák felügyelete alatt töltse a világháború végtelen hosszú esztendőit.

Itthon is alig győzzük várni a reményteljes fordulását az éveknek. Ólomlábon jár az idő, mint a felcsukló fájdalom a még be nem gyepesedett sírhantok felett. Milyen lassan járhat az óramutató a lyoni tornyokon, ha Buza Barna vagy Hédervári Lehel nézik az időt! Milyen hosszúak lehetnek az éjjelek Szibériában, egy rongyos katonaállomáson, ahol magyar foglyokat őriznek. És hány napja van a hétnek Londonban vagy Madridban, ahol magyarok lesik a hazulról érkező híreket! Mi boldogok vagyunk, akik itthon figyelhetjük hazánk égboltozatán a felhők járását-kelését, a téli borúlátót, a tavaszi derűt, és a tábori posta a legszélső lövészárokból is elhozza kedveseink üzenetét. Tudjuk, hogy élünk, vagyunk, a végtelen szenvedéseket álljuk, mint a villámlást a gyertyánfa erdő. A nyár meghozta drága gyümölcseit, őszünk szelíd volt, mint anyánk álma és a tél karácsonyfái alatt fegyverére támaszkodva álldogál a népfelkelő, aki a bajuszán úgy megszokta a zúzmarát tavaly óta, hogy enélkül már nem is képzeli el az életét.

Mily bánatos lehet egy külországi utcáról nézni a kelet felé vonuló felhőket! Vajon életben vannak, kiket szerettek? És Budapesten nyugodalmasan folyik az élet? Egy hadifogoly képviselő arcképe került nemrég kezünkbe. Mennyi szenvedés, nélkülözés, csüggedtség van ez arcképen. A gavallér nyaka kendővel van bekötve, és régen borotválkozott. A szemében az elmúlt esztendő egy átszenvedett élet fáradtságát hagyta. Mintha mindig fájdalmas zokogást hallana álmában, és a francia felhőből magyar asszonyok könnye hullana eső alakjában a földre.

(1915) ***Krúdy Gyula***

Sinka István: Százezer udvar

Látok százezer vén paraszti udvart,
süppeteg csendben nagy poroszlóktól dúlva.
S látom, hogy százezer meghasadt küszöbén
százezer paraszt ül tenyérbe borulva.

Pitvarnak, kamrának széttört az ajtaja,
s szél futkos bé rajta öldösni a csendet.
S kinn a szérűskertnek fekete szalmáján
a vak História veres csikót ellett.

Megzöldül a kútvíz, néma a galambdúc,
s mint a gyászlobogó, olyan a lomb a fán.
És a lomb alatt nagy idő-apóka-szem
sír százezer paraszt százezer udvarán.

(Forrás: Új Magyarország I. évf. 1.sz. 1956.nov.2.)

Sík Sándor: Szellősuttogás

(A kép forrása: http://www.takatseva.hu/index.php?page=csendelet)

Fejem fölött bükkfasátor,
Fejem alatt pehely mohok.
Bükkfalomb közt álomhozó
Puha szellő suhog, suhog.

Ringass, dúdolj, puha szellő:
Ne hallanám, ne is látnám,
Ne is tudnám, ami túl van
A kojsói havas hátán.

Anyás szellő suttogása,
Felbukkanó pötty szamócák,
Csupa illat, csupa jóság…!
Ennyi legyen a valóság!

http://csicsada-irodalom-birodalom.

Hamvas Béla író, filozófus munkásságával ismerkedhet Németország

A német közönséggel is szeretné megismertetni Hamvas Béla életművét a berlini magyar kulturális intézet (Collegium Hungaricum Berlin - CHB). A filozófus, író munkásságával a mainzi Johannes Gutenberg egyetemen már rendszeresen foglalkoznak.

Can Togay János, a CHB igazgatója az MTI-nek beszélt az intézet terveiről. Az említett felsőoktatási intézményben jelenleg szemináriumokat tartanak ***Hamvas Béla*** németül elérhető műveiről, a jövőbeli célok között pedig szerepel az alkotó beemelése az ország filozófiai kánonjába. Ez azért lenne jelentős lépés, mert a német egyetemek sokszor követőkre találnak, így rajtuk keresztül a világ további részeire is eljuthatnak Hamvas írásai.

Kezdetként **Mainzban** egyetemi kutatói állást terveznek a témában, amihez a szükséges költségek háromnegyed részben rendelkezésre állnának, amennyiben magyar forrásból a fennmaradó egynegyedet, nagyjából 20 ezer eurót (6 millió forintot) biztosítanák. A CHB ehhez keres jelenleg támogatókat - árulta el ***Can Togay János*** a hírügynökségnek.

Az igazgató igen aktuálisnak nevezte Hamvas gondolatait, és azt is elárulta, hogy ***Peter Sloterdijk*** befolyásosnak tartott kortárs német filozófus azok megismerése után, "a metafizika mártírjának" titulálta negyven éve elhunyt kollégáját. A CHB egyik fő törekvése, hogy minél több német Hamvas-fordítás készüljön. Jelenleg a **Szilveszter** című regényen dolgoznak.

www.napvilag.net/irodalom/20120415/hamvas_bela_iro

Elárverezik Victor Hugo családi hagyatékát

Születésének 210. évfordulója alkalmából örökösei árverésre szándékoznak bocsátani az ismert romantikus író hagyatékát. Az MTI párizsi tudósítója úgy értesült, hogy közel ötszáz könyv, festmény, fotó és bútor kerül kikiáltásra április 4-én. A tárgyak kikiáltási ára meghaladja az egymillió eurót.

Victor Hugo örökösei az évforduló ünnepi alkalmát kihasználva döntöttek az írói hagyaték elárverezése mellett. Az író személyes tárgyain túl, számos irodalmi és politikai témájú levele, valamint magánéleti dokumentumai kerülnek kikiáltásra.

Három és ötezer euró közé becsülik például az író 1820-as évekből származó Levelek a menyasszonyhoz című sorozatát, amely majdani feleségével, Adele Foucher-val folytatott levelezését tartalmazza. Kalapács alá kerülnek még az író rajzai is, hiszen Hugo élete során több mint négyezer rajzot készített.

www.napvilag.net/irodalom/20120301/elarverezik_victor_hugo_

Tíz magyar költő versei bolgárul

Megjelent Szófiában és pénteken bemutatják a Magyar Intézetben a Fekete glória című kötetet, amely 10 magyar költő 33 versét gyűjti egybe bolgár nyelven, Borjana Terzieva és Plamen Dojnov fordításában.

Doncsev Toso, a szófiai intézet igazgatója elmondta az MTI-nek, hogy a kötettel - amelyben Ady Endre, József Attila, Illyés Gyula, Rákos Sándor, Nagy László, Szécsi Margit, Juhász Ferenc, Kalász Márton, Vári Fábián László és Zalán Tibor versei olvashatók bolgárul - emlékeznek meg a fordító, Borjana Terzieva 42. születésnapjáról az intézetben.

Terzieva hungarológia szakot végzett Szófiában, fordító, diplomata, germanológus volt. Berlin előtt Budapesten is diplomataként dolgozott. Tavaly Berlinben hirtelen elhunyt. Férje és segítőtársa a fordításban, Plamen Dojnov költő szerette volna, ha az asszony születésnapján, pénteken mutatják be a könyvet.

Dojnov a feleségétől megkapott nyersfordításokat formálta bolgárul jól olvasható verssé. Dojnov nemcsak verseket ír és fordít, hanem lapot szerkeszt és tanít az Új Bolgár Egyetemen. Kötete, amelyet az 1956-os magyar forradalom bolgár visszhangjából állított össze, megjelent magyarul is.

A Fekete glória című kötetet a Kralica Mab Kiadó és a Literaturen Vesztnik című irodalmi lap gondozta. A könyvbemutatón közreműködik Bojko Vaszilev újságíró, Milen Milanov színművész és Mihail Nedelcsev irdalomtörténész - jegyezte meg Doncsev Toso.

Az igazgató azt is elárulta, hogy ez a kötet is szerepelni fog a decemberi Szófiai Nemzetközi Könyvvásáron, amelyen Magyarország lesz a díszvendég. Ezt a címet Kína elől nyerte el a magyar könyvkiadás. Tavaly Franciaország volt a díszvendégség.

(MTI)

Illés Endre Kossuth-díjas író, műfordító 110 éve született

Száztíz éve, 1902. június 4-én született Illés Endre Kossuth- és József Attila-díjas író, műfordító, kritikus, szerkesztő. Az MTVA Sajtó- és Fotóarchívumának portréja.

Az Eperjes megyei Csütörtökhelyen született jómódú és művelt polgári családban. Kertmérnök édesapja könyvtárában fedezte fel Csáth Géza novelláit, és azok elolvasása után döntötte el, hogy író lesz és orvos. A gimnáziumot Lőcsén végezte el, és az érettségi után elhatározásához híven a pesti egyetem orvostudományi karának hallgatója, a neves belgyógyász-professzor, Korányi Sándor tanítványa lett. Orvosi tanulmányainak köszönhette a biztos diagnózisalkotás képességét, amely később irodalmi munkásságának is meghatározó vonása lett.

Első szépprózai írásaival még medikus korában Mikes Lajost, Az Est-lapok szerkesztőjét kereste fel, aki felismerte írói tehetségét, és 1924-ben munkatársául is szerződtette, heti két novella megírására. Az orvosi hivatásnak végképp hátat fordító, a neki megfelelő pályát az irodalomban megtaláló Illés műveit a Pesti Napló, majd 1927-től a Pandora című folyóirat is közölte. Egy idő után azonban úgy érezte, novelláiban nem sikerült megragadnia azt a teljességet, amelyre törekedett, és úgy határozott, hogy kritikusként dolgozik tovább. 1932-től a Nyugatban, majd 1941-től a Magyar Csillagban jelentek meg kritikai írásai, amelyekben a színházi eseményekkel, kortárs magyar írók munkáival foglalkozott. 1933 és 1938 között a Budapesti Hírlap irodalmi mellékletének, majd az Új Magyarország című napilap kulturális rovatának szerkesztője volt. 1938-ban egyidejűleg a Franklin és a Révai Könyvkiadótól is állásajánlatot kapott: az utóbbit választotta, és 1939-ben a Révai irodalmi igazgatója lett.

1950-ben a Révai Könyvkiadót államosították, Illést a műszaki osztályra száműzték. Innen a Szépirodalmi Könyvkiadóhoz került, ahol előbb műszaki vezető, majd főszerkesztő, 1956-tól tíz éven keresztül irodalmi vezető volt. 1967-ben lett a Szépirodalmi igazgatója, és e tisztséget 1986. július 22-én bekövetkezett haláláig töltötte be.

Pályáján több rangos elismerést is kapott: kétszer, 1937-ben és 1939-ben Baumgarten-díjjal, szintén kétszer, 1962-ben és 1978-ban József Attila-díjjal, 1963-ban Kossuth-díjjal jutalmazták.

Szépíróként a novella és az esszé voltak legkedveltebb műfajai. Novelláiban az élet drámai helyzeteit villantotta fel, minden írását a szűkszavúság, a pontosság és a letisztultság jellemezte.

Első megjelent kötete 1942-ben a Zsuzsa című novellagyűjtemény volt, majd ezt követte a többi gyűjteményes kötet: Kevélyek, Kettős kör, Szigorlat, Történet a szerelemről és a halálról, Ezüstpénz.

Esszéiben - vagy ahogy ő nevezte: krétarajzaiban - a századforduló irodalmáról, a Nyugat nagyjairól és kortársairól, Illyésről, Németh Lászlóról, Tamási Áronról rajzolt portrét. Ezekben nemcsak az író személyét, alakját idézte fel, de fontosnak tartotta megjeleníteni a környezetet, a művek létrejöttének hátterét is. Írásaiban új műfajt teremtett, amely elmosta a novella és a hagyományos esszé határait.

Szenvedélyesen szerette a színházat is, több társadalmi, történelmi drámát, vígjátékot is írt (Törtetők, Hazugok, Homokóra, Türelmetlen szeretők, Spanyol Izabella), amelyeket a klasszikus formafegyelem, az analitikus jellemábrázolás, olykor indulat, olykor pedig szelíd irónia jellemez.

Műfordítóként legjelentősebb teljesítménye Stendhal három regényének (Vörös és fekete, A pármai kolostor, Vörös és fehér) tolmácsolása volt, de szívesen fordította Maupassant, Mauriac és Camus műveit is.

Irodalomszervezőként, kiadói igazgatóként is irodalmi legendák hőse lett. A mindig kifogástalanul elegáns Illés igényes és szigorú volt, és ezt követelte beosztottaitól is. Jó érzékkel fedezett fel új tehetségeket, ugyanakkor támogatta és ösztönözte íróbarátait is egy-egy mű megírására. Fáradhatatlan volt az olvasásban is, és mivel rossz alvó volt, éjszakáit a kapott kéziratok tanulmányozásával, saját műveinek írásával töltötte.

Számos fontos sorozat ötletgazdája és kivitelezője volt, nevéhez fűződik az Olcsó Könyvtár megújulása, a Magyarország felfedezése, az Arcok és vallomások című sorozatok megindítása. 1965-ben dolgozta ki a magyar irodalom klasszikusait bemutató sorozat, a Magyar Remekírók tervét, és az 1973-as könyvhétre meg is jelent ennek első kötete.

1988-ban tiszteletére díjat alapítottak, amellyel évente az előző évben a Szépirodalmi Könyvkiadónál megjelent legsikeresebb könyv szerzőjét jutalmazták. 1996-ban egykori lakóházán, a XI. kerületi Mányoki út 22. számú épületen felavatták emléktábláját, születésének 100. évfordulóján pedig kamarakiállítással emlékezett meg róla a Petőfi Irodalmi Múzeum.

(MTI)

Átadták a 2011. évi Aranykönyv-díjakat

Hegyi Barbara, Müller Péter, Molnár Ferenc, Szabó Magda és Frei Tamás művei lettek a magyar győztesek, a külföldiek közül pedig Jamie Oliver, a Grimm testvérek, Jan Stradling, Antoine De Saint-Exupéry, Mark Logue és Suzanne Collins kötetei nyerték el leginkább a közönség tetszését a 2011. év kedvenceit kereső Aranykönyv szavazáson.

Az Uránia Nemzeti Filmszínházban május 17-én tartották meg a legjobb könyvek díjátadó ünnepségét. A Libri Aranykönyv szavazása március 2-án indult, és összesen 567 007 szavazat érkezett a jelölt könyvekre - adta hírül a kiadó.

Szépirodalom kategóriában Szabó Magda Liber Mortis című munkája és Mark Logue A király beszéde könyve lett a legkedveltebb, a klasszikusok közül Molnár Ferenc A Pál utcai fiúk című regénye és Antoine De Saint-Exupéry A kis herceg című alkotásait szerették a leginkább a szavazók.

A szórakoztató irodalom könyvei között Frei Tamás A bankár című munkáját és Suzanne Collins A kiválasztott című könyvét értékelte a legjobbnak a közönség, az ismeretterjesztő munkák közül pedig Müller Péter Szeretetről, szerelemről, szeretkezésről és Jan Stradling A történelem rettegett asszonyai műveit díjazták.

A gasztronómia aranyérmét Hegyi Barbara Abraka babra és Jamie Oliver Jamie belevág... kötetei nyertek, a gyermek és ifjúsági irodalom legjobbjainak pedig a magyar népmeséket és a Grimm testvérek Aranyhaj című könyvét választották.

Három évvel ezelőtt mindenki olvas szlogennel indult útjára az Aranykönyv szavazás, amely az előző év legnépszerűbb magyar és nemzetközi köteteit keresi szépirodalom, szórakoztató irodalom, gasztronómia, ismeretterjesztés, gyermek- és ifjúsági irodalom kategóriában. Az internetes közönségszavazáson bárki nevezhette legkedvesebb könyveit, majd a verseny során először a legjobb 50, majd a legjobb 10 kötetre lehetett voksolni.

Egy másik szavazás, az Aranytanár verseny végeredményét is kihirdették az est folyamán. Ezen a szavazáson olyan magyar nyelv és irodalom tanárokat lehetett jelölni, akiknek nagy szerepe volt abban, hogy az irodalmat és az olvasást megszeretették diákjaikkal. Öt hónapon át 24 osztály között folyt a küzdelem, végül az Aranytanár címet Szokoli Zsuzsanna, a Somogyi TISZK Baross Gábor Közép- és Szakiskola magyar és irodalomtanára nyerte.

(MTI)

Pilinszkynek írt levelekből álló kötet jelent meg

Levelek Pilinszkynek címmel a költőnek írt 240 levélből álló kötet jelent meg a tatabányai József Attila Megyei Könyvtár Új Forrás Könyvek sorozatában.

Jász Attila, a sorozat szerkesztője az MTI-nek kedden elmondta, hogy a most megjelent kiadvány kézirata kiadói érdeklődés hiányában tíz évig kallódott, miközben az életműsorozat már megjelent.

Pilinszky hagyatékában összesen csaknem 2700 levél található, ezeknek körülbelül fele a költőhöz íródott. Ebből az anyagból választott ki 240 levelet az életműsorozat szerkesztője, Hafner Zoltán irodalomtörténész.

"A válogatás azt a baráti, szellemi közeget igyekszik arányaiban is megbízható módon bemutatni, mely Pilinszkyt a háborút követő időszaktól az elhallgattatás évein át támogatta, néhány művét inspirálta, vagy nemzetközi sikereinek elérésében segítette" - tette hozzá Jász Attila.

A levelek feladói között megtalálhatók pályatársak, mint Illyés Gyula, Nemes Nagy Ágnes, Németh László vagy Örkény István, aki a nála rendezett összejövetelekre többször hívta el Pilinszkyt.

Bepillanthatunk francia és angol fordítóival való kapcsolatába és megtudhatjuk, hogy a költő rendszeresen küldött megjelent műveiből a korszak mindenható kultúrpolitikusának, Aczél Györgynek és olykor kéziratos verset is mellékelt, melyért Aczél külön köszönetet mondott.

A levelekből néhány korábban megjelent az Új Forrás című folyóirat korábbi számaiban. A kötet összeállítását és a levelekhez fűzött jegyzetek kiegészítését Pilinszky jogutódjaként unokaöccse Kovács Péter is segítette.

(MTI)

Tudományos konferencia Tormay Cécile-ről az Írószövetségben

Tormay Cécile és a Napkelet címmel rendez tudományos konferenciát szombaton a Magyar Írószövetség Budapesten.

Az egész napos tanácskozás célja, hogy az évtizedekig felejtésre ítélt író, Tormay Cécile életművét az irodalomtudomány eszközeivel tekintsék át és értékeljék. A délelőtt fél tízkor kezdődő konferenciát Lezsák Sándor, az Országgyűlés elnöke, L. Simon László, az Országgyűlés Kulturális és Sajtóbizottságának elnöke, valamint Szentmártoni János, a Magyar Írószövetség elnöke és Erős Kinga, a szövetség titkára nyitja meg a Bajza utcai székházban. A közönség Lezsák Sándor, Alexa Károly, Rózsássy Barbara, Kiss Gy. Csaba, Csekő Ernő, Horváth Zsuzsa, Zsávolya Zoltán, Turcsány Péter, Szabó Ferenc, Benkő Krisztián, Rózsafalvi Zsuzsa, Erős Kinga, Kollarits Krisztina, Ekler Andrea és Filep Tamás Gusztáv előadását hallhatja - közölte az esemény kommunikációjával foglalkozó cég az MTI-vel.

A közlemény szerint a Magyar Írószövetség feladatának tekinti, hogy szakmai párbeszédet indítson Tormay Cécile (1875-1937) életművéről, hozzájárulva a két világháború közötti polgári irodalom alaposabb és árnyaltabb megismeréséhez. Az 1945 utáni kultúrpolitika a Horthy-korszak szinte minden népszerű polgári íróját betiltotta vagy félreállította: ez lett a sorsa többek között Herczeg Ferencnek, Kosáryné Réz Lolának, Zilahy Lajosnak és Tormay Cécile-nek is. Igazi újrafelfedezésük csak a rendszerváltozás környékén indulhatott meg.

Tormay Cécile Franciaországot az Emberek a kövek között (1911)című első regényével hódította meg, Magyarországon A régi ház című művét fogadta lelkesen az olvasóközönség és a kritika. A Magyar Tudományos Akadémia Péczely-díját 1916-ban nyerte el, mellyel a legkiválóbbnak tartott történelmi regényeket jutalmazták.

Az írónő 1919 januárjában alapította meg a Magyar Asszonyok Nemzeti Szövetségét, mely a Károlyi-kormánnyal szemben álló, keresztény-nemzeti szellemű asszonyokat tömörítette. A kommün alatt vidéken kellett bujkálnia, majd 1919. november 16-án a Parlament lépcsőjén már ő fogadta a magyar asszonyok nevében Horthy Miklóst és nemzeti hadseregét. Ettől kezdve íróként és közéleti személyiségként mindvégig Horthy hű támogatója maradt.

A Bujdosó könyv Károlyi-korszakról szóló első része 1920 karácsonyán jelent meg, majd egy év múlva kiadták a második kötetet is A proletárdiktatúra címmel. Klebelsberg Kuno felkérésére 1922-től a Nyugat ellenlapjaként indított irodalmi folyóirat, a Napkelet főszerkesztője volt.

Az ősi küldött című történelmi regénytrilógiáját korai halála miatt nem tudta befejezni, a regény utolsó harmadát a Napkelet új főszerkesztője, Kállay Miklós írta meg.

Tormay Cécile egyes művei nemcsak angol, francia, német és olasz nyelven olvashatók, hanem dánul, finnül, hollandul, spanyolul, svédül, bolgárul és lengyelül is. Széleskörű nemzetközi ismertsége nagyban hozzájárulhatott ahhoz, hogy 1936-ban és 1937-ben Nobel-díjra terjesszék fel.

(MTI)

Az írás története

Az embert minőségileg két dolog biztosan megkülönbözteti a többi élőlénytől: a gondolkodás és a beszéd képessége. Szorosan és elválaszthatatlanul összefonódik ezzel a kettővel az írás tudománya.
Az írás ❹nyelvileg kifejezett gondolatok maradandó rögzítésére szolgáló, kisebb-nagyobb emberi közösségektől elfogadott, egyezményes grafikai jelek rendszere❾ (Kéki Béla)
A gondolatközlés jelrendszereinek kialakulását tekinthetjük akár a civilizáció létrejöttével egyidősnek, hiszen az állattenyésztő népek által használt billogot - mint tulajdonjegyet - felfoghatjuk egyfajta írásjegynek is. Szintén ❹írás❾ként értelmezhető az inkák által használt kipu, (bár szigorúan véve csak számok feljegyzésére szolgált) vagy egyes nyugat-afrikai törzsek aroko-nak nevezett, kaurikagyló-füzérekből álló ❹levelezése❾
Az ősember, pontosabban a fiatalabb kőkor embere természethű ábrázolásokat festett barlangja falára. Később, a Kr. előtti 9000-5000 közötti időszakban (mezolitikum) ezek az ábrázolások kezdenek egyre stilizáltabbak lenni. E lényegre szorítkozó, a tárgyra csak néhány vonással utaló ábrázolás vezetett a képírás jeleinek megszületéséhez.
A piktográfiai jelek eleinte csak konkrét tárgyakat ábrázoltak. Később szükségessé vált fogalmak kifejezése, rögzítése is. Az egyes tárgyakat vagy élőlényeket ábrázoló jeleket más, elvont összefüggésekben is használni kezdték (pl. a Nap jele egyben a fényt vagy a meleget is jelentette). Ezt a fajta jelrendszert fogalomírásnak, ideográfiának nevezzük. Ennek továbbfejlődése, amikor egy jel már csak a beszédünket alkotó egyetlen szóhoz kapcsolódik (szóírás), később már csak meghatározott hangcsoporthoz (szótagírás). Innen már csak egy lépés, hogy egy jel egy beszédhangra vonatkozzék és kialakuljon a betűírás. Jellegzetesen képírás az észak-amerikai indiánok XVII. századi írása. A delawarok, odzsibvék, dakoták állatbőrökre rajzolták néhány vonallal stilizált jeleiket, melyek erősen hasonlítanak a kőkori emberek barlangrajzaira.

Észak-amerikai indiánok képírása
(Téli krónika)

A Csendes-óceánban magányosan álló Húsvét-sziget igen sok rejtélyt tartogat ma is. Ilyenek többek között kohau rongo-rongo-nak nevezett különleges - és máig megfejtetlen - írást tartalmazó ❹beszélő fák❾

A Kr. e. IV. század végén a Mezopotámiában élő sumérok már bizonyítottan ismerték az írást. Az írásjegyekben jól megfigyelhető az a változás, fejlődés, mely a képírástól az ékírásos jelekkel ábrázolt betűírásig vezetett.

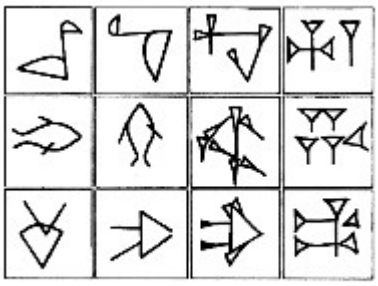

Ékírásos jelek kialakulása

Mintegy négyezer évvel időszámításunk kezdete előtt a Nílus völgyében már rendkívül fejlett, jellegzetes stílusjegyeket hordozó művészet alakult ki, melynek szerves része volt a hieroglif írás. Ennek az írásnak a jegyei formailag képírás jellegűek, azonban olyan bonyolult és fejlett jelölésmóddal, mely egy teljesen kiforrott írásrendszer sajátja. Az egyiptomi társadalom merev hierarchiája tükröződik a képzőművészetben, ezen belül az írásformában is. Kőbe vésve vagy papiruszra írva rengeteg hieroglif írású szöveg maradt fenn, azonban ezek megfejtése az 1800-as évek elejéig váratott magára, amikor is Jean Françoise Champollion a Rosett-i kő segítségével (1799-ben talált kőlap, melyen görög szöveg mellett két másik, akkor még ismeretlen tartalmú, megfejtetlen szöveg volt) sikerült tisztázni az egyiptomi írás rendszerét. Az írás bonyolultságára íme néhány példa: az egyiptomi írás alapvetően szóírás volt, de egyes jeleket néha mássalhangzócsoportok, sőt egyes hangok jelölésére is használtak, ezeket értelmező jelekkel (determinatívum) látták el. Az írás egyik formája a kőbe vésett, díszítő jellegű, hieroglif jelekkel való írás. Köznapi alkalmazásban a hieratikus írást használták, ami a hieroglif írásnak a kézíráshoz alkalmazkodó, leegyszerűsített változata. A harmadik forma a démotikus (népi) írás, amely egy tovább egyszerűsített, sok összevonást és rövidítést alkalmazó, gyorsírás jellegű írás.

Kleopátra névgyűrűje (kartusa)

A kép, szó és szótagírás igen széles földrajzi elterjedést mutat. Jellegében ilyen volt a hettiták ékírásos és hieroglif jeleket használó kétféle írása, az aztékok és maják írása, a krétai minoszi kultúra írása, a kínai és más ázsiai írásrendszerek.

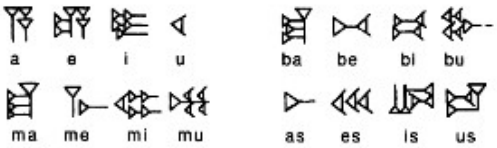

A hettita ékírás jelei

A Sínai-félszigeten a Kr. előtti második évezred közepe táján élő ósemiták átvették az egyiptomiak írásjeleit és megpróbálták azokat a maguk nyelvéhez alkalmazni. Eközben igen jelentős felfedezést tettek: ha az egyes jeleket következetesen egy-egy hang jelölésére használják, akkor kb 30 jel használatával nyelvük valamennyi szavát rögzíteni tudják. Ezt a mássalhangzókat rögzítő írást nevezzük protosínai írásnak. A Földközi-tenger keleti partján lévő városállamok laza szövetsége volt Fónícia. A fóníciaiak sémi nyelvük leírásához kezdetben az egyiptomi jeleket használták, később a protosínai és talán az ugariti ékírásos betűírás hatására kialakították saját alfabétumukat, mely - mint a Közel-Keleten kialakult más írások is - csak mássalhangzókat tartalmazott, a sorokat pedig jobbról balra kellett olvasni. Nagyjából ebben az időszakban - vagyis a Kr. előtti II. évezredben - Délkelet-Európában a mükénéinek nevezett magas kultúra jött létre, mely kapcsolatban volt a fóníciaiakkal is és átvette azok írását, pontosabban a betűírás módszerét és a betűket. A görög nyelv rögzítéséhez azonban elengedhetetlen volt a magánhangzók jelölése is, ezért saját nyelvük mássalhangzóinak jelölésére 16 fóníciai jelet használtak fel, a görög nyelv hangrendszere miatt feleslegessé váló többi jelet a magánhangzók jelölésére iktatták be.

A görögök hamar hűtlenek lettek a fóniciai íráshoz és a Kr. e. VII. században már az ökörszántásnak (busztrofedon) nevezett, egyik sorban jobbról balra, majd a következőben balról jobbra olvasandó írást alkalmazták. Ehhez a módszerhez sem ragaszkodtak sokáig, mert körülbelül kétszáz év múltával a balról jobbra haladó írás általánossá és véglegessé vált.
A latin betű kialakulására a görög és az etruszk írás egyaránt hatott, az egyes betűk használata igazodott a latin nyelv sajátosságaihoz. (Pl. meg kellett különböztetni a B és D hangokat, a C betűt eleinte a C és G hangokra is használták, de mivel ez zavart okozott, a G jelöléséhez kicsit átalakították a C betűt.
A rómaiak írása kezdetben merev és szögletes volt (leggyakrabban kőbe vésték a az írást, ezért az alkalmazkodott a véső alakjához), mai értelemben csupa nagybetűből állt (római monumentális, Római kapitális, maiuscula), a szavakat pedig nem választotta el szóköz. A szavak elválasztására a Kr. e. III. században kezdték alkalmazni a közéjük illesztett pontot, a szóköz még későbbi találmány. Más írófelületre és más eszközzel - papiruszra, pergamenre, viasztáblára - történő írás természetesen nem lehetett ennyire merev és szögletes. A Kr. utáni I. században alakult ki a rusztika, mely sokkal elnyújtottabb, karcsúbb és gyorsabban írható betűkből állt, de még mindig csak majuszkulát (nagybetűt) használt.

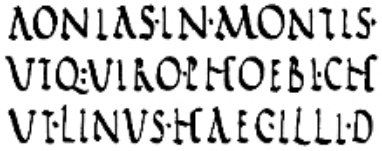

Kapitális rusztika

A III. század során vált általánossá a pergamen használata írásra, ehhez a betűk további alkalmazkodása ment végbe és kialakult az unciális, majd az V. század során a szemiunciális írás.

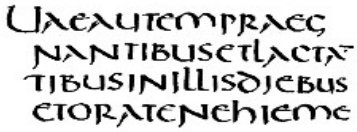

Unciális írás

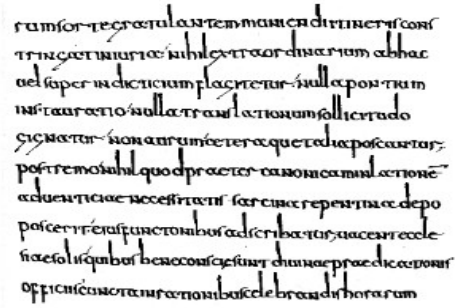

Szemiunciális írás

A szemiunciális írásban az eddig szigorúan azonos méretű betűkből álló sorból kezdtek kilógni fölfelé és lefelé egyes betűszárak, melyek szép ritmust adtak az írásképnek.
A népvándorlás kora nem kedvezett az írásbeliség fejlődésének a kontinensen. Az írás őrzői az ír és brit szigetek szerzetesei voltak, akik különféle írásstílusokat alkottak és azokat meghonosították vándorlásaik során a kontinens kolostoraiban is (insularis, beneventuna, wisigothica, merovingica írás).
Nagy Károly frank király uralomra jutása után a birodalom kormányzáshoz nélkülözhetetlenek lettek az írástudó hivatalnokok. A külföldről hívott szerzetesek között volt az angol Alkuin is, aki 781-ben érkezett Nagy Károly udvarába. Az ő érdeme a később Karoling minuszkula néven ismert új, esztétikus kisbetűs írásforma megalkotása, mely könnyen és gyorsan írható volt és kevesebb helyet igényelt.

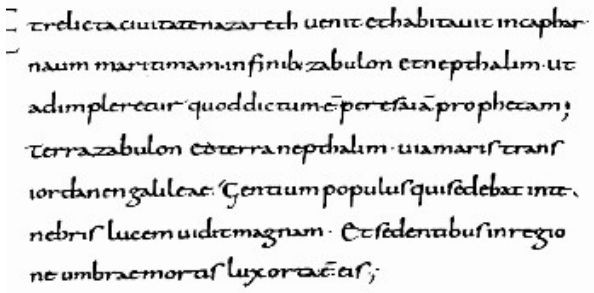

A Karoling minuszkula a IX. századból

A XII. század második felében kialakult új stílusirányzat, a gótika hatással volt az írásra is. A román stílus kerekded formáit felváltotta a magas, keskeny, megtört vonalú gothica betű. A gótikus textuálist azonban - bár nagyon dekoratív, egységes, tömör és szép írásképet adott - nem lehetett gyorsan írni. Rövid időn belül kialakult a folyóírás, a gót kurzív, amelyben a betűk olyan összekapcsolása figyelhető meg, mint mai kézírásunkban.

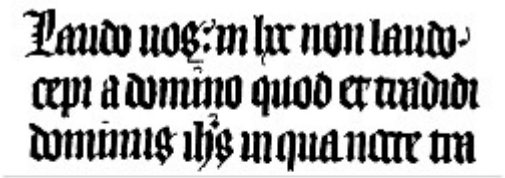

Gótikus textuális

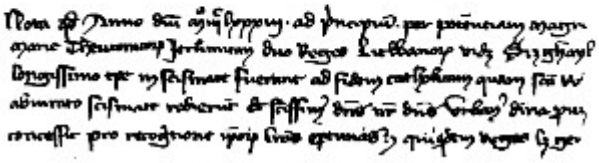

Gótikus kurzív

A humanizmus elterjedésével tömegessé vált az ókori, antik szerzők munkáinak másolása. A humanista tudós azonban nem tartotta összeegyeztethetőnek, hogy a klasszikusok műveit gót betűvel írják, ezért felújították és némileg modernizálták a Karoling minuszkula betűit (azt hívén, hogy a római írásalakhoz térnek vissza).

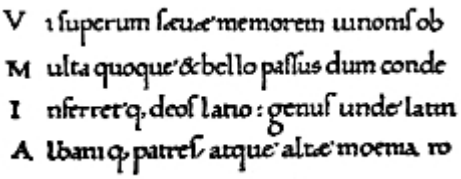

Humanista textuális írás

A XV. század második felében forradalmi találmány változtatta meg alapjaiban az európai kultúrát és írásbeliséget: a nyomtatás. A nyomdabetű történetével és fejlődésével külön részben foglalkozunk.

www.famakonyv.hu/tori1.html

Ne bántsd a magyar szellemet és alkotóerőt, mert önmagadat és Európát is megfosztod egy szebb jövő lehetőségétől!

A Magyar Irodalmi Hírlevelet szerkeszti: Fenyvesi Miklós

http://irodalmihirlevel.freewb.hu/

Terjeszti a Kárpáti Harsona

http://www.karpatiharsona.info